

29. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Ukrainska systema vyshchoi osvity v umovakh voiennoi ahresii RF: problemy u perspektyvy rozvytku [Ukrainian Higher Education System in the Context of Russian Military Aggression: Problems and Prospects for Development], 2022. Dostupno: <<http://surl.li/oubiu>>.

30. Ofis Prezydenta Ukrainy pidtrymav initsiatyvu stvorennia Ukrainiskoho hlobalnogo universytetu – Ukrainian Global University [The Office of the President of Ukraine supported the initiative to establish the Ukrainian Global University – Ukrainian Global University], 2022. *Ofis Prezydenta Ukrainy* [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<http://surl.li/qdais>>.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-235-248>
УДК 373.2.373.3 (075.8)

Гордійчук Мар'яна Сидорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4263-8104>

2010msg@i.ua

Мартіна Олеся Володимирівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та методик початкової освіти,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2829-5483>

martina@kpmu.edu.ua

Третяк Наталія Володимирівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та методик початкової освіти,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7421-7438>

n.tretyak24@gmail.com

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті розкрито теоретичні підходи, які використовуються для покращення якості освіти майбутніх педагогів; проаналізовано методи підготовки педагогів в умовах інновацій; досліджено підходи до організації освітнього процесу.

Демократичні та інтеграційні зміни, що відбуваються в українському суспільстві, потребують істотного оновлення підходів щодо розв'язання

поставлених суспільством перед освітою завдань. Це – і оновлення змісту освіти, і нові форми, прийоми, засоби навчання, виховання, розвитку та корекції, так і оцінювання навчальних досягнень учнів.

В умовах реформування освітньої галузі кардинально змінюється зміст освіти: від знанневих пріоритетів до компетентнісного підходу. Ми виділили кілька сучасних професій, які з'являються в освітньому просторі, і те, яку роль ці професії відіграють у сучасній освіті. Також було розглянуто підходи, які забезпечують вплив педагога на життя учня. Нами проаналізовані тенденції розвитку особистості учнів та соціальний портрет школяра. Наприкінці статті було зроблено висновки, які підходи, з погляду автора, у підготовці педагогів є найефективнішими у сучасних соціокультурних умовах.

Перспектива професійної діяльності педагога в умовах трансформації освіти виявляється в дискурсі реалізації завдань модернізації освіти, що визначають пріоритет розвитку особистості та адекватним сучасним тенденціям розвитку суспільства. Подальшого вдосконалення вимагає не тільки формування професійних якостей майбутніх педагогів, а й виховання у душі поєднання національних та загальнолюдських цінностей, активної громадянської позиції, плюралізму та демократії.

Не може залишатися без змін і шлях його реалізації, інструментарій впровадження. Застаріла авторитарна система взаємодії між учасниками освітнього процесу відживає, на зміну їй приходить партнерська взаємодія на засадах поваги, доброзичливості, довіри та відкритості.

Ключові слова: модернізація; сучасні навчальні програми; виховання особистості; підходи; методики викладання; освітній процес; освітнє середовище; дитиноцентризм.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка наукової проблеми. Процес модернізації сучасної освіти орієнтований, перш за все, на принципову зміну в розумінні її цілей. Сьогодні на перший план виходить функція становлення та розвитку особистості школяра. Сформувані в учня потребу та здатність до самостійного набуття знань, до безперервної освіти та самоосвіти – одне із стратегічних завдань сучасного закладу освіти. Її рішення неможливе без формування у кожного учня стійких пізнавальних мотивів навчання, пізнавального інтересу, постійного прагнення заглиблюватися в сферу пізнання. Саме від цього надалі залежатимуть успіхи підростаючого покоління, і не лише у роки шкільного навчання, а й у подальшому професійному світі [3]. Сучасний заклад освіти сьогодні вже важко уявити без нових інформаційних технологій. І це зрозуміло, оскільки комп'ютер має ефективні освітні та розвиваючі функції. При використанні інформаційних освітніх технологій на заняттях підвищується мотивація учіння та стимулюється пізнавальний інтерес учнів, зростає ефективність самостійної роботи. Його застосування разом із наочністю та високою швидкістю подачі

матеріалу забезпечує якісне та міцне засвоєння учнями матеріалу, що викладається. Також інформаційні технології сприяють диференційованому підходу до навчання. Розвиток нових інформаційних технологій в освіті стимулює розробку програмних засобів та додатків, що реалізують методологічні ідеї. Підходи до навчання майбутніх освітян постійно вдосконалюються. Цьому сприяють різні чинники: нове покоління вимог – новий погляд на «індикатор розвитку людського потенціалу», одним із найважливіших компонентів якого є «політика якості» в освіті. Вся система навчання виходить на новий рівень ідей, завдань та принципів. У педагогіці з'являються нові вузькі напрямки, відбувається стандартизація підготовки майбутніх педагогів. Все це здійснюється як реакція у відповідь на деякі негативні чинники, які уповільнюють розвиток освіти [1].

У професійній підготовці майбутнього педагога на початку йде занурення у педагогічну науку, осмислення її теоретичних основ, потім відбувається їх інтеграція та практичні навички викладання в процесі освоєння професійної педагогічної діяльності. В результаті здійснюється пошук вирішення існуючих проблем у процесі викладання в сучасних соціокультурних умовах і практична робота педагога-початківця над створенням навчального матеріалу.

Як і багато років тому, педагог залишається ключовою та значущою фігурою у всій системі освіти. Однак, у сучасному процесі освіти до традиційної методики додаються нові підходи. Уся інформаційна система 21 століття характеризується такими тенденціями, як глобалізація, цифровізація, перехід у віртуальну реальність. Педагог починає конкурувати за право впливу на розвиток молодого покоління. Педагог повинен відповідати сучасним тенденціям суспільства під час підготовки свого навчального плану, він не просто викладає предмет – він «виховує». При цьому завдання сучасного педагога – засвоєння прогресивних методологічних підходів у галузі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із основних завдань педагога має бути розвиток, збереження, зміцнення в особистості довіри до себе, власного «Я», реальних ресурсів та перспектив на майбутнє. Довіра до себе посилюється в людини через довіру педагога до неї, повагу до її вибору, віру в те, що вона має особистісний потенціал, суб'єктні риси та якості, які можуть уберегти від деструктивного зовнішнього впливу та сприятимуть особистісному зростанню. Цей період характеризується якісно новим типом взаємодії між суб'єктами освітньо-виховного процесу. До ризиків, пов'язаних із взаємодією, відносимо психологічну невідповідність педагога до роботи; труднощі у взаємодії між педагогами та школярами на початку навчання; розходження взаємних уявлень педагогів, психологів, батьків щодо ролі та місця кожного з них у шкільному житті дитини; виникнення труднощів при спілкуванні з кількома вчителями школи у батьків, які звикли до комфортної взаємодії з одним учителем початкової школи; переорієнтація школярів у спілкуванні та взаємодії з дорослими на однолітків; некритичність засвоєння групових норм, перенесення оцінки вчинку особистість загалом, полярність моральних оцінок (біло-чорне) [4]. Доводиться констатувати, що часто педагоги самі провокують деструктивну взаємодію, даючи учням вже готові знання, Активна робота

з комп'ютером формує в учнів вищий рівень самоосвітніх навичок та умінь – аналізу та структурування отримуваної інформації. При цьому слід звернути увагу на те, що новітні засоби навчання дозволяють органічно поєднувати інформаційно-комунікативні, особистісно орієнтовані технології з методами творчої та пошукової діяльності [10]. Інформаційні технології надають інформацію у різних формах, і тим самим роблять процес навчання ефективнішим. Економія часу, необхідного для вивчення конкретного матеріалу, у середньому становить 30%, а набуті знання зберігаються у пам'яті значно довше. Використання інформаційних технологій на уроці сприяє активізації уваги, сприйняття, мислення, уяви, пам'яті, творчих здібностей та пізнавальних інтересів, що є пріоритетною метою уроків у початковій школі. У свою чергу, пізнавальний інтерес дитини та успішність навчання визначають її повноцінний інтелектуальний та фізіологічний розвиток. Педагог може досягати якісних результатів, працюючи з учнями в сучасних умовах з використанням можливостей нових інформаційних технологій на уроці, що дає більш високі та якісні результати. Можливості мультимедіа дозволяють зробити урок більш насиченим, продуктивним, емоційно багатшим [5]

Деструктивна взаємодія у системі «педагог-учень» може виникнути внаслідок бар'єрів у спілкуванні. Один із них стосується педагогічної вимоги до учня [2]. Це може бути непорозуміння, пов'язані з розбіжністю розуміння змісту вимоги. Тобто вчитель і учень вкладають різний зміст в одну й ту саму вимогу. Учень не розуміє вимог тому, що інакше дивиться на певні факти. Бар'єр може виникати щодо змісту вимоги, яку озвучив педагог. Учень не приймає вимоги, тому що він бачить у ньому особливий зміст (причіпки, глузування тощо). Цей смисловий бар'єр може виникнути під впливом таких чинників: форма пред'явлення вимоги (іронічна, груба, принизлива). Негативні емоції стосовно форми вимог переносяться і на їх зміст. Вимога, навіть у доброзичливій формі, пред'являється занадто часто, з кожного дрібного приводу. Вимога непосильна або у дитини немає необхідних умов для її виконання. Також це може бути бар'єр по відношенню до конкретного учня, зумовлений особистісними особливостями. На підставі одного або кількох випадків негативної взаємодії з педагогом, у школяра складається певне уявлення про ставлення до нього з боку вчителя, і він у свою чергу починає певним чином реагувати на це ставлення. Учень не приймає і не виконує вимоги вчителя, але охоче виконує вимоги, що пред'являються іншими людьми. Причинами може бути постійне негативне оцінювання школяра та її діяльності; безапеляційне наполягання на вимогу; вимоги, неправильні формою. Наголосимо, що смислові бар'єри особистісного сенсу ускладнюють міжособистісне спілкування, перешкоджають встановленню та гармонізації технологій якісно підвищує рівень освіти, даючи учням як готові знання, а безпосередньо, включаючи їх в освітній процес, розвиває його самостійну діяльність і даючи можливість творчого підходу до вирішення проблемних ситуацій. Активна робота з комп'ютером формує у учнів вищий рівень самоосвітніх навичок та умінь - аналізу та структурування отримуваної інформації. При цьому слід звернути увагу на те, що нові засоби навчання дозволяють органічно поєднувати інформаційно-комунікативні, особистісно орієнтовані технології з методами творчої та пошукової діяльності [6]. Інформаційні технології

представляють інформацію у різних формах і тим самим роблять процес навчання ефективнішим. Економія часу, необхідного вивчення конкретного матеріалу, у середньому становить 30%, а набуті знання зберігаються у пам'яті значно довше. Використання інформаційних технологій на уроці сприяє активізації уваги, сприйняття, мислення, уяви, пам'яті, творчих здібностей та пізнавальних інтересів, що є пріоритетною метою уроків у початковій школі. У свою чергу, пізнавальний інтерес дитини та успішність навчання визначають її повноцінний інтелектуальний та фізіологічний розвиток. Педагог може досягати якісних результатів, працюючи з учнями в сучасних умовах з використанням можливостей нових інформаційних технологій на уроці та позакласній діяльності, що дає більш високі та якісні результати. Можливості мультимедіа дозволяють зробити урок більш насиченим, продуктивним, емоційно багатшим [9].

Стрижневою характеристикою суб'єкта вважається довіра до себе. Особа, яка довіряє собі, незалежна, орієнтована досягнення, позитивно приймає власні переваги і недоліки, належить до своєї суб'єктності як до цінності, вміє використовувати власний досвід і співвідносити його з планами само зміни (Т.П. Скрипкіна). Навпаки, недовіра веде до глибоких психологічних порушень, пов'язана з такими почуттями і станами, як невпевненість у собі, підозрілість, замкнутість, почуття неповноцінності, несамостійність, тривожність, розгубленість, стан песимізму. Чималу загрозу для розвитку особистості становлять драматичні, травмуючі, кризові ситуації та події. Перебуваючи в неблагополучних, агресивних для існування умовах, людина може втрачати довіру до світу і самої себе, а значить психологічну опору та суб'єктивну перспективу майбутнього.

Дитина, що запам'ятовує за допомогою допоміжного засобу, будує операції по-іншому, ніж дитина, що запам'ятовує безпосередньо, тому що від дитини, яка вживає знаки та інші операції, потрібно вміння створювати нові зв'язки, нову структуру, багату уяву, іноді добре розвинене мислення (представили в наукових працях А. Алексюк, О. Глузман, С. Гончаренко, О. Коберник, В. Козаков, О. Макаренко, В. Нагаєв, Н. Ничкало, В. Панченко, В. Семиченко, С. Сисоєва та ін.) [2].

2.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у вивченні сучасних підходів до підготовки майбутніх освітян, вивченні нових функцій, які виконує педагог у сучасних соціокультурних умовах. **Завдання:** окреслити напрями роботи з педагогами щодо підвищення якості освіти; визначити компетентнісний і контекстний підхід як найефективніший для сучасної підготовки фахівців; розкрити принципи професійної освіти

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Сучасні тенденції у професійній педагогічній освіті серйозно впливають на цілі та принципи навчання педагогів. Специфіку даного освітнього процесу можна простежити, звернувшись до наукових педагогічних досліджень та державних

документів. Сучасний перехід до постіндустріалізму потребує зміни цілей педагогічної підготовки. У суспільстві педагогів прагнуть навчити:

- швидко адаптуватися до змін, що стосуються перебудови освітнього процесу;
- самостійно та відповідально приймати професійні рішення;
- не боятися перепрофілювання.

У науковій літературі наголошується, що довіра виступає як першопричина ставлення до себе як до суб'єкта свого життя. Певний рівень довіри до себе є одним із показників особистісної зрілості, відповідальності. Вміння довіряти собі, вважає С. Сисоєва, є одним із показників психологічного здоров'я особистості, виступає здатністю самостійно здійснювати вибір та ставити цілі [3]. Довіра до себе, набутого досвіду, що оцінюється як така, що розвиває власну особистість та стосунки з оточуючими, охоплює прийняття людиною себе в минулому, сьогодні та в майбутньому. Це здатність без остраху змінюватися, коригувати і вдосконалювати власне «Я», способи представленості себе у світі. Довіра себе передбачає безперервний розвиток особистості, тому він може бути незмінною, постійної величиною, а відображає якісні зміни у самій особистості, її ставлення до власного досвіду. Довіра або недовіра до себе може виявлятися також щодо отриманої інформації зі ЗМІ [1; 7]. Про відсутність довіри можна говорити тоді, коли читач/глядач/слухач, орієнтуючись на поради, пропозиції та заклики, що надходять із медіа-джерел, «виключає власну суб'єктність», авторство свого життя та своєї життєвої ситуації. Недовіра себе проявляється у некритичному сприйнятті відомостей, залежність від авторитету, його погляду, у цьому, що людина бере на себе відповідальність за засвоєння інформації, використання її у житті. Недовіра до себе свідчить про порушення психічної рівноваги, нездатність

Таким чином, спостерігається тенденція до необхідності підвищення якості освіти педагогів. У цьому можливі такі напрями роботи з педагогами:

1. На спеціально організованих освітніх курсах необхідно забезпечити знайомство педагогів із новими прогресивними методиками викладання.

2. У теоретичній частині освітніх курсів необхідно висвітлювати сучасні тенденції викладання, що ґрунтуються на необхідності міжпредметної інтеграції навчального матеріалу, міждисциплінарності викладених знань та можливості їх застосування в сучасних умовах.

3. Створювати умови для залучення педагога до наукової та пошукової діяльності, посилюючи теоретичну підготовку за методикою проведення дослідницької діяльності в освітніх організаціях у процесі підвищення кваліфікації та створюючи організаційні умови для проведення дослідницької роботи у самих закладах освіти.

Для сучасної підготовки викладачів найефективнішим вважається компетентнісний підхід. Такий підхід не лише формує необхідні для ефективного викладання компетенції, а й знайомить вчителя з психологічною стороною навчання, методами виховання учнів, актуальними тенденціями підходу до них.

Як методичну базу використовують різні кейси та дослідження, які показують ефективні методики викладання (за допомогою зворотного зв'язку, роботи в групах, на проєктах тощо). Основна мета такої підготовки – накопичення релевантного досвіду, який дозволить педагогові пов'язати все дисципліни, які він проходить, єдине ціле, щоб зуміти інтегрувати свій досвід у створення ефективної освітньої програми. Така програма, у свою чергу, зможе не лише дати ефективний навчальний результат, а й відповідатиме сучасним тенденціям в освіті та вимогам, яким має відповідати педагог. А саме – створити такий освітній процес, при якому дитина не тільки отримає необхідні знання, а й навчиться самоосвіти, зросте як особистість та розвине в собі навички, необхідні для майбутньої професійної діяльності та життя в суспільстві загалом.

Тим самим компетентнісний підхід найбільш повно відповідає цілям розвитку освіти на сучасному етапі – розвиток навичок, допомога у самореалізації та самовизначенні, розвиток особистості та соціалізації. У цьому підході ключову роль відіграють такі особистісні освіти, як компетентність та якість. Отже, майбутній педагог не лише якісно засвоює теоретичну базу, а й розвивається як особистість, професіонал у різних умовах роботи.

Одним із сучасних прогресивних підходів навчання в умовах професійної освіти є контекстний підхід (А.А. Вербицький) [9]. Цей підхід передбачає навчання з урахуванням контексту майбутньої професійної діяльності: у навчанні активно використовується методика занурення (ситуації, кейси, творчі майстерні, гри). Важливим етапом навчання є і рефлексія: як саморефлексія, і дискусії у класі. Той, хто навчається, звикає до важливості самовираження через творчість, створення власного портфолію. Навчання перетягується у бік практики. Щоб цей процес відбувався легко та природно, необхідно створити зручне освітнє середовище, в якому будуть усі необхідні елементи для проведення інтерактивних заходів. В особистісно-діяльнісному підході особливого значення набуває не кількість інформації, що отримується, а процес розкриття потенціалу майбутнього вчителя, його вміння засвоювати знання і застосовувати їх на практиці – у процесі викладання.

У сучасних реаліях змінюється як педагог, зміни відбуваються і в одержувачів знань – учнів. Інформатизація та глобалізація впливає на дітей та підлітків, змінює їх, відповідно, змінюються форми та методи взаємодії та навчання, виходячи з особливостей психіки та сприйняття інформації учнями. Для дитини не важко буде вивчити нову соціальну мережу або будь-який інтернет-ресурс, але сучасний педагог повинен навчити системно обробляти велику кількість матеріалу, вишукувати необхідну базу, а головне – сформувати свою позицію та відношення до того, що учень прочитав в Інтернеті.

Серед суб'єктних якостей виділяється довіра до себе, яка є необхідною умовою та ознакою розвитку особистості, має властивість впливати на свідомість та поведінку людини, а також виявляється у довірі чи недовірі до медіатексту. У зміцненні довіри до себе людині може допомогти педагог, як у безпосередньому спілкуванні так і через медіа.

Основними цілями підготовки педагогів до роботи є виховання їх конкурентоспроможності, соціальної та професійної мобільності, здатності ефективно працювати за спеціальністю та постійно розвиватися. Затребуваними для педагогів

стають такі професійні навички: індивідуальний підхід до кожного учня; творчо-перетворювальний підхід до навчання; можливість переходу до фундаментальної освіти у мультикультурному суспільстві [8].

Професійна компетентність утворена трьома взаємопов'язаними складовими: ключовими компетентностями, базовими та спеціальними. В основі будь-якої роботи є ключові компетентності. Суть базових базується відповідно до специфіки педагогічної діяльності та вимог до освітньої системи. Спеціальні відображають надпредметну, предметну сферу діяльності педагога і є відображенням ключових і базових компетентностей. Переважна більшість тієї чи іншої компетентності залежить від контексту, завдань та простору, в якому відбувається освітній процес. В основі навчання педагогів прослідковуються кілька принципів професійної освіти, а саме:

- політехнічний принцип (наукові основи виробництва у сукупності з політехнічним досвідом);
- практична складова (для поєднання теоретичних та практичних знань);
- моделювання практичних завдань та пошук відповідей на них у процесі вивчення предметів;
- професійна мобільність для прискорення процесу та стимуляції бажання пізнання технологій та нових можливостей спеціальності;
- модульність професійного навчання;
- створення максимально комфортного простору для засвоєння знань (адекватна практика, наявність необхідних навчальних матеріалів, підручників та ін.);
- економічна доцільність (облік затребуваності фахівців ринку праці) [3].

Мета професійної освіти педагогів залежать від цінностей та принципів закладів вищої освіти. Освітня установа повинна не лише сприяти інтелектуальному розвитку здобувачів, а й впроваджувати у процес навчання інформацію про актуальні наукові досягнення та результати досліджень, практичні розробки, заохочувати творчий, культурний, моральний розвиток особистості та формування її громадянської позиції. Навчання у ЗВО відбувається за такими принципами:

- орієнтації на моделювання особистості майбутнього фахівця;
- актуальності впроваджуваних знань, їх відповідність сучасним науковим дослідженням та виробничим вимогам;
- адекватної організації загального, групового та індивідуального навчання;
- модернізації засобів викладання для покращення процесу пізнання нового;
- еквівалентності впроваджуваних знань вимогам професійної сфери майбутніх педагогів;
- організація можливості для фахівця бути затребуваним у відповідній галузі [3].

Принципи інноваційного педагогічного навчання визначають базову освіту як стартову платформу до роботи професійного педагога чи його подальшого навчання, передбачає створення для здобувачів комфортних умов, що сприяють їхньому зануренню в освітній процес. Відповідно до цього принципу, викладач стимулює кожного студента досягати конкретних цілей, розширюючи кругозір, розвиваючи

творчі та пошукові здібності. Студентоорієнтованість у викладанні майбутнім педагогам тісно пов'язана із професіографічним та персонологічним принципами. Перший означає перехід від виховання професіонала до визначення його особистісних якостей. Другий, навпаки, йде за напрямом від особистісного розвитку до професійного становлення. Професійна підготовка педагогів-фахівців пов'язана з процесами зовнішньої та внутрішньої індивідуалізації. Егоцентризм, відсутність поваги до чужих поглядів, комунікативна агресивність є ознаками авторитарної спрямованості педагога. Нерозуміння почуттів партнера зі спілкування обумовлено ставленням щодо нього як до об'єкта своїх маніпуляцій, що ознаками спрямованості маніпулятивного типу. У педагогів з авторитарною та маніпулятивною спрямованістю взаємодія з учнями будується на основі суб'єкт-об'єктних відносин. Тоді як важливою функцією взаємодії педагога з учнями є спрямованість на реалізацію як спільних можливостей, так і можливостей кожного з вихованців. Зазначимо, що вся система взаємодії дитини з педагогами, батьками, однолітками, соціальними інститутами і таке інше, є єдиною соціальною ситуацією її розвитку. Для старшого дошкільника, учня початкової школи, для його подальшого розвитку та становища в системі відносин у школі та класі, відношення з учителем має особливу важливість.

Якість взаємодії між педагогом та молодшим школярем впливає на всю систему відносин дитини – до себе, до однолітків, до школи, до вчителя, до батьків. Це пов'язано з тим, що основною функцією взаємодії в системі «вчитель-учень» у молодшому шкільному віці є надання можливості дитині зайняти нову соціальну позицію учня та пов'язані з нею потреби. Дітям цього віку ставлення вчителя особливо важливо, так як вони ще відділяють оцінку своєї особи від оцінки свого вчинку. Тому вчитель повинен завжди наголошувати, що оцінює вчинок, а не особистість дитини. Виходячи з цього, проявом деструкції взаємодії з боку вчителя буде недостатня увага до дітей з низьким статусом, часті покарання, зауваження щодо не дій дитини, а її особистості, ігнорування виховною роботою, метою якої є формування учнівського колективу. Вчитель з таким типом взаємодії надає менше часу на обмірковування відповіді «поганого» учня (негативна відповідь якого оцінює суворо), а «хорошого» – витягує, позитивно оцінює. «Поганого» частіше лає і рідше хвалить за хорошу відповідь, не помічає піднятої руки «поганого» учня, менше посміхається йому, рідше дивиться йому в очі, рідше викликає і працює з ним. Слід зазначити, що ставлення вчителя передається дітям. Так, діти, яких вчитель погано ставить, зверталися щодо нього вчетверо рідше, ніж, яких – позитивно. Деструктивна взаємодія негативно впливає на соматичне та психологічне здоров'я дитини, викликає у неї небажання ходити до школи [4]. Проведені нами дослідження дозволяють стверджувати, що деструктивна взаємодія між учителем та школярами може призвести до таких наслідків у їх розвитку як: неадекватне формування «Я-концепції» (знижена самооцінка, недостатній рівень самоповаги) самосприйняття); порушення процесів соціалізації (замкненість, відокремленість, стиснення, незручність, невміння встановлювати відносини з іншими – учителем, учнями); психогенне ставлення особистості (вразливість, невпевненість у прийнятті рішення, вразливість, тривожність, занепокоєння, підвищена потреба у коханні та увазі); формування патологічних характеристик

характеру (агресія, впертість, конфліктність, неохайність тощо); неможливість зайняти нову соціальну позицію учня (зниження інтересу до навчання, відсутність допитливості, нестабільність у навчальних успіхах, виражені складнощі у формуванні навчальних навичок тощо).

Перша заснована на ідеї створення освітнього процесу, комфортного для тих, хто навчається; друга – на розвиток внутрішніх якостей майбутніх педагогів, що допоможе йому реалізуватись у професії. Найбільш виразно внутрішня індивідуалізація виявляється у здобувачів, які прагнуть змінитися на краще. Для реалізації цієї системи необхідно доповнити підготовку педагогів предметом, який забезпечить майбутніх педагогів професійними компетентностями; запровадить умови, що дозволяють реалізувати одержану інформацію.

Принцип розвиваючого характеру педагогічної освіти під час підготовки майбутніх педагогів передбачає формування низки особистісних та професійних якостей для успішної реалізації здобутих знань у професійній діяльності. Для цього постійно вдосконалюють навчальні програми та освітні стандарти. Результатами роботи цього принципу є: наявність багатьох ступенів педагогічної підготовки педагогів, взаємодія цих ступенів, впровадження педагогічних знань у функціонуванні суспільства, розвиток методології педагогічної освіти, виявлення актуальних труднощів у взаємодії педагогічних систем та його нормалізація. Принцип інтеграції забезпечує застосування знань, здобутих за рахунок наукових досліджень у професійній діяльності та освітньому процесі. Фахівці, які вивчають методи освіти, проводять експерименти, спілкуються один з одним, обмінюються знаннями, інтегруючи їх у свою роботу [4]. Крім перерахованих, важливу роль у підготовці педагогів відіграють принципи, що забезпечують варіативність, гнучкість і відкритість освіти. Завдяки варіативності майбутні педагоги у процесі навчання отримують можливість обирати додаткові предмети, це створює умови для прояву самостійності студентів, розвитку вміння брати на себе відповідальність за свої вчинки. Педагог, який має яскраву творчу індивідуальність, яка сприяє розвитку варіативно-творчого середовища та творчої взаємодії з оточуючими та учнями. Гнучкість освітнього процесу забезпечує пристосування освіти до потреб ринку праці, вміння викладача адаптувати освітній процес під нововведення в системі освіти, адекватне функціонування педагогічної діяльності та її здатність підлаштовуватися під особистісні та професійні потреби учнів. Взаємозв'язок педагогічної освіти з такими областями як психологія, мистецтво та інші сфери життя обумовлена відкритістю освіти. Практика реалізації цього принципу показує, що навчання майбутніх педагогів передбачає відкритість для вивчення нових тематик, запровадження нових норм, дидактичних вимог та планування. Саме тому під час навчання педагогів важливо, щоб відкритість починала впроваджуватися лише на рівні вибору освітніх цілей. Компетентнісний підхід є інтегративним і включає безліч принципів, необхідних для використання в сучасній педагогічній освіті. Постіндустріальна педагогіка має бути: соціокультуроподібною, практикоорієнтованою, гуманітаризуючою освітою, фундаментальною, побудованою на історизмі (враховувати минулий досвід, не забуваючи про сучасні дослідження),

відкритою до взаємодії в ній повсякденної, наукової та позанаукової формичного педагога. Провідна роль серед перерахованих віддається соціокультуровідповідності та практикоорієнтованості. Практична орієнтованість педагогіки називається технологічністю. Метою даного принципу педагогічної освіти є об'єднання наукових та практичних знань у єдину систему. Передбачається, що ці принципи сучасної педагогічної освіти можуть вплинути на модернізацію його вітчизняної віхи і цей процес повністю залежить від професійної спільноти.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, освітнє середовище відходить від консервативної моделі. Переосмислюється процес навчання, і фахівці в галузі освіти стають все більш затребуваними. Особливо це стосується педагогів, які є компетентними в ІТ-галузі. І це не дарма, адже онлайн-формат навчання вийшов на новий рівень затребуваності. Також спостерігається індивідуалізація освіти, що дозволяє адаптувати освітній процес, виходячи з особливостей та потреб конкретної особистості. Тепер той, хто навчається, має можливість вибирати формат, ритм і темп навчання, навіть незалежно від того, в якому місці він знаходиться. Через те, що в навчання впроваджується все більше і більше форматів, і самоосвіта стає більш практичною та предметною, розвиваються і нові професії у галузі педагогіки. Педагог є творцем траєкторії освіти. Він може самостійно продумувати онлайн-курси, а також брати участь у розвитку повноцінних електронних освітніх платформ. Відповідно, він може й розвивати методики сучасної освіти, які позитивно позначатимуться на когнітивних здібностях учнів, і допоможуть їм не лише брати участь освітньому процесі, а й безпосередньо на нього впливати. Сучасні тенденції освіти припускають, що кожен студент – майбутній педагог повинен, передусім, вміти визначити особисту мотивацію у професійній діяльності та знайти власну цінність.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бондаренко, Г., Кипиченко, Н., 2019. Нова стратегія підготовки менеджера систем якості в початковій освіті. *Освітологічний дискурс*, 1–2, 24–25.
2. Дворук, О. І., 2006. Процес виховання очима дитини. *Педагогіка та конкретні методики*. Черкаси: «Родзинка», 109.
3. Жадан, Р. І., 2022. Теоретичні основи «педагогіки партнерства» в освітньому процесі. *Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 140.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>>.
5. Нерянова, С., Швачова, О., 2021. Досягнення та перспективи розвитку дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*, 1, 3–6.

6. Онищук, Л. А., 2017. Гуманізація освіти як основна детермінанта розвитку особистості. *Український педагогічний журнал*, 3, 102–107.

7. Перевознюк, Н. М., 2010. Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: інтеграційний аспект. *Наука і освіта*, 7, 198–201.

8. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти, 2018. *Наказ міністерства освіти і науки України* від 16.07.2018 №776. Доступно: <mon.gov.ua>.

9. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., & Shvetsova, I., 2021. Speech Culture: Postmodern Dimensions of the Professional Standard. *Postmodern Openings*, 12(2), 367-386. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.2/313>.

10. Potapchuk, T., Borun, G., Pukas, I., Kanosa, N., Babiuk, T., & Hordiichuk, M., 2023. Technology of Training of Future Teachers of Preschool Education Institutions to Work wirh Creatively Gifted Children. *Khazar Journal of Humanities and Sotial Sciences*, 26(4), 145-174.

CURRENT TRENDS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Mariana Hordiichuk,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Theory and methods of preschool education,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4263-8104>
2010msg@i.ua

Olesia Martina,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Primary Education,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2829-5483>
martina@kpnu.edu.ua

Natalia Tretyak,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Primary Education,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7421-7438>
n.tretyak24@gmail.com

Abstract. The article reveals theoretical approaches that are used to improve the quality of education of future teachers; the methods of training teachers in conditions

of innovation were analyzed; approaches to the organization of the educational process were investigated.

Democratic and integration changes taking place in Ukrainian society require a significant update of approaches to solving the tasks set by society for education. This is the renewal of the content of education, this is new forms, techniques, means of teaching, education, development and correction, as well as the assessment of educational achievements of schoolchildren.

Under the conditions of reforming the educational sector, the content of education is radically changing: from knowledge priorities to a competency-based approach. We have highlighted several modern professions that are emerging in the educational space and what role these professions play in modern education. Approaches that ensure the teacher's influence on the student's life were also considered. The tendency to the development of students' personality is theoretically substantiated and the social portrait of the schoolboy is analyzed. At the end of the article, conclusions were drawn, which approaches, in the opinion of the author, in the training of teachers are the most effective in modern socio-cultural conditions.

The perspective of the teacher's professional activity in the conditions of education transformation is revealed in the discourse of the implementation of the tasks of modernization of education, which determine the priority of the development of the personality, adequate to the modern trends of the development of society. Further improvement requires not only the formation of professional qualities of future teachers, but also education in the spirit of combining national and universal values, active citizenship, pluralism and democracy.

The way of its implementation, the toolkit of implementation cannot remain unchanged. The outdated authoritarian system of interaction between the participants of the educational process is dying out, it is being replaced by partnership interaction based on respect, benevolence, trust and openness.

Keywords: modernization; modern educational programs; personality education; approaches; teaching methods; educational process; educational environment; child-centeredness.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bondarenko, H., & Kypychenko, N., 2019. Nova stratehiia pidhotovky menedzhera system yakosti v pochatkovii osviti [A New Strategy for Training Quality System Managers in Primary Education]. *Osvitohichnyi diskurs*, 1–2, 24–25.
2. Dvoruk, O. I., 2006. Protses vykhovannia ochyma dytyny [The Process of Education through the Eyes of a Child]. *Pedahohika ta konkretni metodyky*. Cherkasy: «Rodzynka», 109.
3. Zhadan, R. I., 2022. Teoretychni osnovy «pedahohiky partnerstva» v osvitnomu protsesi. Partnerstvo v osviti [Theoretical Foundations of "Partnership Pedagogy" in the Educational Process]. *Praktyka vzaiemodii u konteksti osvitnoi diialnosti na shliakhu*

rozbudovy *Novoi ukrainskoi shkoly*. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Kharkiv: Kharkivska akademiia nepererвної osvity, 140.

4. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Law of Ukraine "On Education"] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>>.

5. Nerianova, S., & Shvachova, O., 2021. Dosiahnennia ta perspektyvy rozvytku doshkilnoi osvity [Achievements and Prospects for the Development of Preschool Education]. *Doshkilne vykhovannia*, 1, 3–6.

6. Onyshchuk, L. A., 2017. Humanizatsiia osvity yak osnovna determinanta rozvytku osobystosti [Humanization of Education as the Main Determinant of Personality Development]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 3, 102–107.

7. Perevozniuk, N. M., 2010. Tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini: intehratsiinyi aspekt [Trends in the Development of Higher Education in Ukraine: Integration Aspect]. *Nauka i osvita*, 7, 198–201.

8. *Pro zatverdzhennia kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity* [On Approval of the Concept of Teacher Education Development], 2018. Nakaz ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.07.2018 №776. Dostupno: <mon.gov.ua>.

9. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., & Shvetsova, I., 2021. Speech Culture: Postmodern Dimensions of the Professional Standard. *Postmodern Openings*, 12(2), 367–386. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.2/313>.

10. Potapchuk, T., Borun, G., Pukas, I., Kanosa, N., Babiuk, T., & Hordiichuk, M., 2023. Technology of Training of Future Teachers of Preschool Education Institutions to Work with Creatively Gifted Children. *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 26(4), 145–174.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-248-260>

УДК 378.016:811.111.(043.2)

Гришкова Раїса Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор,

Чорноморський національний університет

імені Петра Могили

Миколаїв, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-4974>

raissagrishkova@gmail.com

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОНОВЛЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті йдеться про дерусифікацію освітнього простору в Україні, у зв'язку з чим виникла необхідність оновлення іншомовної підготовки студентів вищих закладів освіти. Своєю чергою, оновлення іншомовної підготовки студентів університетів вимагає змін у методичних засадах навчання іноземної мови. Під методичними засадами оновлення іншомовної освіти вітчизняні